

LIETUVOS RESPUBLIKOS LYGIŲ GALIMYBIŲ KONTROLIERIUS

SPRENDIMAS

DĖL GALIMOS DISKRIMINACIJOS LYTIES, AMŽIAUS, RELIGIJOS, TIKĖJIMO, ĮSITIKINIMŲ IR PAŽIŪRŲ, LYTINĖS ORIENTACIJOS, SOCIALINĖS PADĖTIES PAGRINDAIS STUDIJŲ KOKYBĖS VERTINIMO CENTRUI VYKDANT PRETENDENTŲ Į DARBĄ ATRANKĄ TYRIMO

2019-09-09 Nr. (19)SN-138)SP-92

Vilnius

Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyboje (toliau – Tarnyba) 2019 m. liepos 25 d. gautas pareiškėjo (duomenys neskelbtini) (toliau – Pareiškėjas) skundas, kuriame nurodoma, kad 2019 m. kovo mėn. jis dalyvavo Studijų kokybės vertinimo centro (toliau – Centras) paskelbtoje atrankoje į Veiklų vykdytojo pareigas, tačiau nebuvo priimtas, nes nesurinko minimalių 6 balų. 2019 m. kovo 22 d. Centro direktoriui Pareiškėjas pateikė skundą. Atsakyme į skundą Centro vadovas paaiškino, kad Pareiškėjo dalykinės savybės nėra pakankamos Veiklų vykdytojo pareigybės aprašyme nustatytoms funkcijoms vykdyti. Taip pat buvo nurodyta, kad pokalbio dėl darbo metu Pareiškėjo diskriminacijos apraiškų Centro vadovas neįžvelgė.

Tarnybai pateiktame skunde teigiama, kad po kažkurio laiko Centras paskelbė konkursą į tas pačias pareigas, ir Pareiškėjas vėl dalyvavo pokalbyje dėl darbo, tačiau nebuvo priimtas. Pareiškėjas pažymėjo, kad konkurso komisiją sudarė vien moterys, nors savo skunde jis dėl to buvo išreiškęs nepasitenkinimą. Pareiškėjo teigimu, antrojo konkurso metu buvo užduodami neadekvatūs klausimai apie švietimo politiką, jos formavimą, nors Projekto vykdytojo pareigybė skirta organizuoti aukštojo mokslo išorinį vertinimą.

Skunde nurodyta, kad Centro darbuotojai netiesiogiai priekabiavo prie Pareiškėjo, t. y. demonstravo išankstinį nusistatymą prieš jį. Personalo specialistė neatėjo pasisveikinti, o kuomet Pareiškėjas atvyko į konkursą 2 minutes niekas neatėjo jo pasitikti; sekretoriatai liepė uždaryti duris ir

įeiti po vieną; kita darbuotoja nepalydėjo ir nepristatė Pareiškėjo komisijai, t. y. elgėsi su juo kaip su eiliniu klientu.

Pareiškėjas teigia, kad buvo diskriminuojamas dėl pažiūrų, lytinės orientacijos, religijos, tikėjimo, lyties, amžiaus.

Seimo kontrolierė, pavaduojanti lygių galimybių kontrolierių, Milda Vainiutė (toliau vadinama lygių galimybių kontroliere), vadovaudamasi Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo 30 str. 1 dalimi, 2019 m. liepos 30 d. raštu Nr. (19)SN-138)S-493 „Dėl informacijos pateikimo“ kreipėsi į Centro vadovą, prašydama pateikti motyvuotą paaiškinimą ir atsakyti į klausimus: kokios priežastys lėmė Pareiškėjo nepriėmimą į Veiklų vykdytojo pareigas; kokius kvalifikacinius reikalavimus turėjo atitikti pretendentas į Veiklų vykdytojo pareigas; kokie klausimai buvo užduodami Pareiškėjui dviejų konkursų metu; ar Pareiškėjas privalėjo pateikti (ir ar pateikė) informaciją apie savo amžių, religiją, įsitikinimus ir pažiūras, lytinę orientaciją ir socialinę padėtį; jei taip, koku tikslu tie duomenys yra (buvo) renkami; ar konkurso (-ų) metu buvo kilusi diskusija dėl Pareiškėjo įsitikinimų ir pažiūrų; jei taip, dėl kokių priežasčių; kokio amžiaus (nurodyti nuo–iki) darbuotojai dirba Centre; kokios Pareiškėjo „dalykinės savybės“ (citata iš Centro direktoriaus pasirašyto 2019 m. balandžio 26 d. rašto Nr. S-679 „Dėl Jūsų skundo“) neatitiko Veiklų vykdytojo pareigybės aprašyme numatytų funkcijų; kodėl buvo paskelbti du konkursai ieškant kandidatų užimti tas pačias pareigas; ar Centro direktoriaus patvirtinti teisės aktai (darbo reglamentas, pareigybės aprašymas ar pan.) numato tvarką, kaip turėtų būti sutinkami (palydimi) suinteresuoti asmenys, atėję į Centrą.

Kartu paprašyta pateikti kitą reikšmingą informaciją, susijusią su Pareiškėjo skunde išdėstytais aplinkybėmis.

Lygių galimybių kontrolierė

n u s t a t ė:

2019 m. rugpjūčio 7 d. rašte „Dėl informacijos pateikimo“ Nr. S-1183 (toliau – raštas) Centras informavo, kad Pareiškėjas dalyvavo dviejuose Centro organizuojuose konkursuose į Veiklų vykdytojo pareigas – 2019 m. kovo 12 d. ir 2019 m. liepos 22 d. Abiem konkursams organizuoti buvo sudarytos

komisijos iš 5 asmenų¹. Konkursai į Veiklų vykdytojo pareigas buvo organizuoti vadovaujantis Konkursų valstybės ir savivaldybių įmonėse, iš valstybės, savivaldybių ir Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžetų bei iš kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų finansuojamose valstybės ir savivaldybių įstaigose ir viešosiose įstaigose, kurių savininkė yra valstybė ar savivaldybė, organizavimo ir vykdymo tvarkos aprašo, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2017 m. birželio 21 d. nutarimu Nr. 496 (toliau – Aprašas), nuostatomis. Vadovaujantis Aprašo 16 punktu, buvo daromi skaitmeniniai garso įrašai bei rengiami posėdžių protokolai. Pirmojo konkurso protokolo prieduose konkurso komisijos nariai pateikė individualius įvertinimus, kurių bendras vidurkis – 5,6 balo. Toks įvertinimas buvo mažesnis nei Aprašo 18 punkte nustatytas minimalus praeinamasis balas – 6, todėl Pareiškėjas nebuvo paskelbtas konkurso laimėtoju.

Dėl šio Centro sprendimo Pareiškėjas pateikė skundą (Centre gautas 2019 m. kovo 28 d.). Skundui nagrinėti Centro direktoriaus įsakymu² buvo sudaryta 3 asmenų komisija. Rašte pažymėta, kad nė vienas iš komisijos narių nedalyvavo konkurso komisijos veikloje ir, tenkinant Pareiškėjo skunde pateiktą prašymą, dauguma komisijos narių – du – buvo vyriškos lyties. Komisija, nagrinėdama skundą, susipažino tiek su konkurso protokolu, tiek su garso įrašu, rengė susitikimus su konkurso komisijos nariais (kiekvienų atskirai), siekdama išsiaiškinti Pareiškėjo skunde nurodytas aplinkybes. Komisija, išanalizavusi surinktą informaciją, įsitikino, kad konkurso metu vertinta pretendento profesinė (darbo) patirtis ir dalykinės savybės, kas atitinka Aprašo 15 punkto nuostatas, taip pat nustatė, kad visi konkurso komisijos nariai pripažino, jog Pareiškėjo dalykinės savybės nėra tinkamos Veiklų vykdytojo pareigybės aprašyme nurodytoms funkcijoms vykdyti. Taip pat buvo nustatyta, kad konkurso komisijos narių vertinimai (5 arba 6 balai) yra panašūs, nuokrypių nebuvo.

Nagrinėjant Pareiškėjo skundą, perklauius atrankos metu vykusio pokalbio garso įrašą, be kita ko, nustatyta, kad konkurso komisijos nariai uždavė korektiškus klausimus, pokalbis atitiko bendrąją dalykinių pokalbių praktiką. Be to, konkurso komisijos nariai pokalbio metu Pareiškėjui teikė išsamią informaciją, atsakė į jo klausimus, jokie konkurso komisijos narių priešiškojo pagal garso įrašą nebuvo identifikuota. Konkurso metu Centras tinkamo kandidato neatrinko, dėl to konkursas į Veiklų vykdytojo pareigas buvo skelbiamas iš naujo.

¹ Pirmajam konkursui vykdyti Centro direktoriaus 2019 m. kovo 7 d. įsakymu Nr. V-26, antrajam konkursui vykdyti Centro direktoriaus 2019 m. liepos 10 d. įsakymu Nr. V-74.

² Centro direktoriaus 2019 m. kovo 29 d. įsakymas Nr. V-37.

Antrojo konkurso protokolo prieduose konkurso komisijos nariai pateikė individualius įvertinimus, kurių bendras vidurkis – 4,8 balo. Toks įvertinimas buvo mažesnis nei Aprašo 18 punkte nustatytas minimalus konkursinis balas – 6, todėl Pareiškėjas nebuvo paskelbtas konkurso laimėtoju. Konkurse turėjo dalyvauti dar vienas asmuo, tačiau jis į konkursą neatvyko, todėl tinkamas kandidatas ir vėl nebuvo atrinktas. Centro nuomone, užduodami klausimai atspindi pozicijas, kuriai užimti ir buvo organizuoti konkursai, specifika, taip pat leidžia įvertinti, kaip asmuo orientuojasi jam nežinomoje aplinkoje (situacijose, dažnai susiklostančiose veiklų vykdytojui savarankiškai su 5 asmenų grupe vykstant vizito į aukštąsias mokyklas).

Pareiškėjui iš anksto buvo pranešta, kurioje konkrečioje vietoje vyks pokalbis, tačiau, jam atvykus anksčiau, salė dar nebuvo parengta priėmimui. Spėjama, kad Pareiškėjas galėjo teirautis informacijos priimamajame, tačiau dėl didelio interesantų skaičiaus buvo paprašytas palaukti, kol iš priimamojo išeis kitas lankytojas. Pažymėtina, kad asmenys Centro priimamajame yra aptarnaujami tik po vieną (ir pagal gyvą eilę), kadangi teikia informaciją, susijusią su jų asmens duomenimis; pirmumas teikiamas anksčiau atvykusiems interesantams arba interesantams su kūdikiais ar mažais vaikais, nėščioms moterims, ir pan. atvejais.

Centro darbuotoja, vykdanči personalo administravimo funkciją, apie 13:50 val. atėjo parengti salės konkursui (konkurso pradžia buvo numatyta 14:00 val.). Tuo metu į salę pradėjo rinktis ir kiti konkurso komisijos nariai. Pareiškėjas be kvietimo užėjo į salę, kurioje turėjo vykti pokalbis. Kadangi dar nebuvo baigtas pasirengimas konkursui, konkurso komisijos pirmininkė paprašė Pareiškėjo palaukti laukiamajame prie salės, kur yra galimybė patogiai pasėdėti. Netrukus Pareiškėjas buvo pakviestas į salę, greta jo buvo pateikta atsigerti skirto vandens. Pareiškėjo buvo atsiprašyta, jog teko kelias minutes palaukti.

Konkurso metu pretendentai komisijai prisistato žodžiu, savarankiškai ir tai yra fiksuojama garso įrašė (prieš darant garso įrašą yra įsitikinama atvykusio asmens tapatybe – susipažįstama su pretendento asmens dokumentu). Personalo administravimo funkcijas vykdančias asmuo turi pareigą įsitikinti atvykusio asmens tapatybe, kas ir buvo padaryta, tačiau neturi pareigos pristatyti pretendentą komisijai.

Centras informaciją apie Pareiškėjo menamą lytinę orientaciją bei priklausymą religinėms mažumoms (be detalių, tik patį faktą) sužinojo tik iš Tarnybos rašto. Nei iš pretendentų į pareigas Centre, nei iš darbuotojų (arba apie juos) tokie duomenys nėra renkami, nes tai nėra susiję su asmens kompetencija, gebėjimu vykdyti funkcijas, sėkmingai bendrauti ir bendradarbiauti siekiant metinių darbo planų ir Centro strategijos įgyvendinimo.

Rašte nurodoma, kad abiejų konkursų metu Pareiškėjas su komisijos nariais bendravo familiariai ir stačiokiškai, akademinio personalo ir mokslininkų atžvilgiu demonstravo arogantišką laikyseną, rodė nepagarbų požiūrį į vyresnio amžiaus akademikus, atsainiai vertino hierarchinę organizacijos struktūrą.

Pažymėtina, kad abiejų pokalbiu metu Pareiškėjas teikė daug perteklinės informacijos, nesusijusios su jam užduodamais klausimais, tačiau į esminius klausimus taip ir neatsakė. Tai, Centro nuomone, taip pat rodo, kad Pareiškėjas nesugeba koncentruotis į klausimo esmę ir glaustai į jį atsakyti, ko ypatingai reikia užimant Veiklų vykdytojo poziciją. Nepaisant to, komisija abu kartus skyrė pretendui daug dėmesio ir laiko, viršydama iš anksto numatytą pokalbiui skirti laiką.

Rašte atkreiptas dėmesys į tai, kad Pareiškėjui užduodami klausimai nebuvo išskirtiniai – analogiškai yra užduodami visiems kandidatams, pretenduojantiems į aptariamą poziciją; konkurso komisija paprastai taip pat užduoda patikslinančius klausimus, tokiu būdu sudarydama pretendui galimybę išsamiai prisistatyti.

Rašte nurodyti pirmojo konkurso metu užduoti klausimai: „prašymas prisistatyti ir apie save trumpai papasakoti; kaip įsivaizduojate kas yra studijų kokybė ir kokie parametrai ją apibrėžtų; kaip įsivaizduojate Studijų kokybės vertinimo centro vaidmenį; kaip vertinat šiandieninę situaciją Lietuvos aukštajame moksle (tiek kiek tai susiję su demografinė situacija, tiek su aukštųjų mokyklų tinklo pertvarka); kas yra viešieji pirkimai kaip institutas, kokia jų paskirtis ir pagrindiniai principai; kaip įsivaizduojate projekto veiklų vykdytojo poziciją ir kokios yra jo pagrindinės veiklos; kaip spręstumėte situaciją, kuomet Jūsų koordinuojamos ekspertų grupės parengtos išvados yra nekokybiškos; kaip bendraujate su ekspertais, jeigu atsisako koreguoti išvadas; koks būtų Jūsų vaidmuo; ką darytumėte; ar darbas savaitgaliais (komandiruotės su ekspertais vizitams į aukštąsias mokyklas) Jums priimtinas; kiek nešališkas sugebėtumėte išlikti vertinimo metu (turint omenyje Jūsų patirtį aukštojoje mokykloje); kokie Jūsų pagrindiniai lūkesčiai pozicijai; ko tikėtumėtės iš šio darbo; kaip įsivaizduojate savo perspektyvas artimiausių kelerių metų laikotarpiu; ar turite karjeros ambicijų; pretenduojate į vykdytojo poziciją, kurioje reikės derinimo su vadovu, kaip vertinate tokią poziciją; koks Jums būtų idealus vadovas; Jūsų stipriosios ir silpnosios pusės; Jūsų atlyginimo lūkestis“ (citatu kalba netaisyta).

Rašte pacituoti antrojo konkurso metu užduoti klausimai: „prašymas prisistatyti; motyvacijos pasitikslinimas dalyvauti konkurse į Veiklų vykdytojo pareigybę; kaip suprantate aukštojo mokslo misiją; kam gaišti 4 metus studijuojant automobilių techninę eksploataciją universitete, jeigu tas pačias žinias greičiau ir efektyviau galima būtų įgyti profesinėje mokykloje arba kolegijoje; kokios priemonės,

Jūsų manymu, padėtų greitai pakelti studijų kokybę; kas formuoja mokslo ir studijų politiką Lietuvoje; kokios įgyvendinančios mokslo ir studijų politiką institucijos; kas atlieka aukštųjų mokyklų ir studijų programų akreditavimą; sumodeliuokime situaciją, kad aukštosios mokyklos ir ekspertai skundžia Jūsų darbą, esą primetate ekspertams savo nuomonę, netinkamai koordinuojate jų darbą. Kaip elgtumėtės; kaip reaguojate į kritiką; kokiais 3 kriterijais remiantis Jūs vertinate save; kas Jus motyvuoja darbe; kuo, Jūsų nuomone, skiriasi studijų programų vertinimas nuo studijų kryptių vertinimo; kaip manote, kiek kokybės užtikrinimo agentūra gali, turi, o gal net privalo kištis į aukštųjų mokyklų veiklą ir kiek tai neprieštarauja mokyklų autonomijai; koku būdu ekspertiniame vertinime pasiekti objektyvumo; kokios sąsajos, Jūsų nuomone, galėtų būti tarp institucinio ir programų vertinimo (klausias remiasi Pareiškėjo pokalbio metu nuolat cituojamomis išvadomis); apibūdinkite 3 sakiniais, kaip įsivaizduojate darbo pobūdį; ar kada nors esate nesutikęs su savo vadovo nuomone ar sprendimu ir, jeigu taip, kokių veiksmų ėmėtės; duokite konkretų pavyzdį; kodėl manote, kad Jūs būtume tinkamiausias kandidatas šiai pozicijai užimti; kokios Jūsų savybės būtų labiausiai tinkamos šiai darbo pozicijai, kokios labiausiai netinkamos; ką norėtumėte įgyvendinti šioje pozicijoje; kaip jaustumėtės, jeigu dirbtumėte su žmogumi, kuris, Jūsų nuomone, žino mažiau už Jus; trumpai nupasakokite, kaip elgtumėtės, jeigu, Jums esant projekto komandos dalimi, Jūsų siūlymai ir idėjos būtų atmesti; ar turite klausimų mums“ (citatu kalba netaisyta).

Abiejų pokalbių metu Pareiškėjui taip pat buvo pateiktos praktinės užduotys.

Rašte taip pat paaiškinta, kad Pareiškėjas neprivalėjo pateikti informacijos apie amžių, religiją, įsitikinimus ir pažiūras, lytinę orientaciją ar socialinę padėtį ir ši informacija Centrai nebuvo žinoma. Šios informacijos pretendentas neteikė ir konkursų metu prisistatydamas žodžiu. Pareiškėjo asmens tapatybės nustatymui buvo prašoma pateikti asmens tapatybės dokumentą.

Pagal rašte pateiktą informaciją, į Veiklų vykdytojo pareigas šiuo metu nėra priimtas joks asmuo (pareigybė yra laisva ir artimiausiu metu nebus ieškoma pretendentų, kadangi baigiasi AMIS-3 projektas; tuo atveju, jeigu projektas bus pratęstas, konkursas bus skelbiamas iš naujo).

Kaip nurodyta atsakyme Tarnybai, visos komisijos Centre yra sudaromos ne lyties, o asmens kompetencijos pagrindu. Akivaizdu, jog asmens dalyvavimas konkurso komisijoje vien lyties pagrindu, neturint nieko bendra su veiklomis, kurioms yra vykdomas konkursas (pvz., jei būtų įtrauktas finansininkas, ūkvedys, Kvalifikacijų vertinimo skyriaus darbuotoja, arba asmuo, neišdirbęs Centre nė vienerių metų), būtų nepagrįstas ir savitikslis.

Lygių galimybių kontrolierė

k o n s t a t u o j a:

Skundo tyrimo metu buvo vertinama, ar Studijų kokybės vertinimo centras, vykdydamas priėmimą į Veiklų vykdytojo pareigas, taikė vienodus atrankos kriterijus ir sąlygas, t. y., ar Centras nepažeidė Lygių galimybių įstatymo 7 str. 1 punkto, kuriame nustatyta, kad, įgyvendindamas lygias galimybes, darbdavys, neatsižvelgdamas į lytį, rasę, tautybę, pilietybę, kalbą, kilmę, socialinę padėtį, tikėjimą, įsitikinimus ar pažiūras, amžių, lytinę orientaciją, negalią, etninę priklausomybę, religiją, privalo, priimdamas į darbą, į valstybės tarnybą, taikyti vienodus atrankos kriterijus ir sąlygas, išskyrus šio įstatymo 2 straipsnio 9 dalies 4 ir 7 punktuose nustatytus atvejus.

Taigi, atliekamas tyrimas dėl galimos diskriminacijos darbo santykių srityje.

Pažymėtina, jog tiek Europos Sąjungos, tiek nacionaliniuose teisės aktuose diskriminacija, pačia bendriausia šio žodžio prasme, reiškia teisių sumažinimą arba atėmimą tam tikrai kategorijai asmenų dėl kokių nors požymių. Diskriminacijos sąvoka paprastai siejama su lygių galimybių, lygiateisiškumo pažeidimu, o nediskriminavimas – su asmenų lygaus traktavimo, lygių galimybių realizavimo kategorijomis. Konstitucinė diskriminacijos samprata atskleidžiama pasiremiant Lietuvos Respublikos Konstitucijos 29 straipsniu, kuriame numatyta, kad įstatymui, teismui ir kitoms valstybės institucijoms ar pareigūnams visi asmenys lygūs, ir nurodoma, jog žmogaus teisių negalima varžyti ir teikti jam privilegijų dėl jo lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų pagrindų. Konstitucinis visų asmenų lygybės įstatymui principas pažeidžiamas, kai tam tikra grupė asmenų, kuriems yra skiriama teisės norma, palyginti su kitais tos pačios normos adresatais, yra kitaip traktuojama, nors tarp tų grupių nėra tokio pobūdžio ir tokios apimties skirtumų, kad toks nevienodas traktavimas būtų objektyviai pateisintinas. Asmenų lygybės principas iš esmės reiškia diskriminacijos draudimą, o diskriminacija dažniausiai suprantama kaip žmogaus teisių varžymas ar tam tikrų privilegijų teikimas, atsižvelgiant į lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų požymius.

2000 m. lapkričio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje 2000/78/EB, nustatančioje vienodo požiūrio užimtumo ir profesinėje srityje bendruosius pagrindus, pažymima, kad lygybės prieš įstatymą teisė ir teisė į apsaugą nuo diskriminacijos visiems asmenims yra visuotinė teisė, pripažįstama pagal Visuotinę žmogaus teisių deklaraciją, Jungtinių Tautų konvenciją dėl visų formų diskriminacijos panaikinimo moterims, Jungtinių Tautų pilietinių ir politinių teisių paktą, Jungtinių Tautų ekonominių,

socialinių ir kultūrinių teisių paktą bei Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvenciją, kurių šalimis signatarėmis yra visos valstybės narės. Diskriminavimas dėl religijos ar įsitikinimų, negalios, amžiaus ar seksualinės orientacijos gali pakenkti Europos bendrijos sutarties tikslų įgyvendinimui, ypač siekti pakankamai didelio užimtumo ir socialinės apsaugos lygio, gerinti gyvenimo lygį ir gyvenimo kokybę, siekti ekonominės ir socialinės sanglaudos bei vienybės, ir laisvo asmenų judėjimo.

Pareiškėjas kreipėsi su skundu, teigdamas, kad pokalbio dėl darbo metu buvo diskriminuojamas lyties, lytinės orientacijos, socialinės padėties, amžiaus, religijos ir tikėjimo, įsitikinimų ir pažiūrų pagrindais.

Pagal 2006 m. liepos 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2006/54/EB „Dėl moterų ir vyrų lygių galimybių ir vienodo požiūrio į moteris ir vyrus užimtumo bei profesinės veiklos srityje principo įgyvendinimo“ (toliau – Direktyva), kurios tikslas užtikrinti, kad būtų įgyvendinamas moterų ir vyrų lygių galimybių bei vienodo požiūrio į moteris ir vyrus principas užimtumo ir profesinės veiklos srityje, 1 str. a punkte nustatyta, jog vienodo požiūrio principas turi būti įgyvendintas įsidarbinant, paaukštinant ir siekiant profesinio mokymo.

Pareiškėjas teigia, kad tiek vieno, tiek kito konkurso komisiją sudarė vien moterys. Skunde, pateiktame Tarnybai, prašoma įpareigoti Centrą sudaryti naują komisiją, kurioje būtų bent vienas vyras. Centro administracijos teigimu, visos komisijos Centre yra sudaromos ne lyties, o asmens kompetencijos pagrindu. Asmens dalyvavimas konkurso komisijoje vien lyties pagrindu, neturint nieko bendra su veiklomis, kurioms yra vykdomas konkursas (pvz., jei būtų įtrauktas finansininkas, ūkvedys, Kvalifikacijų vertinimo skyriaus darbuotojas arba asmuo, neišdirbęs Centre nė vienerių metų), būtų nepagrįstas ir savitiksliis.

Pagal Direktyvą, užtikrinant veiksmingą vienodo požiūrio principo įgyvendinimą, svarbus vaidmuo tenka taisyklių dėl įrodinėjimo pareigos priėmimui. Pagal Lygių galimybių įstatymo 4 str., teismuose ar kitose kompetentingose institucijose nagrinėjant fizinių, juridinių asmenų, kitų organizacijų ir jų padalinių skundus, pareiškimus, prašymus, pranešimus ar ieškinius dėl diskriminacijos lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu, pareiškėjui nurodžius aplinkybes, leidžiančias daryti prielaidą dėl tiesioginės ar netiesioginės diskriminacijos buvimo, preziumuojama, kad tiesioginės ar netiesioginės diskriminacijos, priekabiavimo ar nurodymo diskriminuoti faktas buvo. Skundžiamas asmuo turi įrodyti, kad lygių galimybių principas nebuvo pažeistas.

Pareiškėjo teiginys, kad į komisiją privalo būti įtrauktas bent vienas vyras, sudaro pagrindą teigti, jog, anot Pareiškėjo, komisija privalo būti sudaroma atsižvelgiant ne tik į darbuotojo kvalifikaciją, einamas pareigas bei kompetenciją, bet ir į lytį, tačiau to, kaip komisijos nario lytis gali įtakoti konkurso eigą bei rezultatus, jis nėra nurodęs. Pažymėtina, kad konkursų organizavimo tikslas – priimti į darbą asmenį, atitinkantį tam tikrus kvalifikacinius reikalavimus, o ne tam tikros lyties darbuotoją. Centras paskelbė konkursą užimti Veiklų vykdytojo pareigas, nenurodydamas, kad prioritetas bus teikiamas tam tikros lyties atstovui arba kad pageidaujama būtų tos lyties darbuotojo. Aplinkybė, kad abiejų konkursų komisijas sudarė vien moterys, negali būti pagrindas daryti prielaidą, kad pirmenybė užimti minėtas pareigas galėjo būti teikiama moterims, o vyrams – ribojama galimybė šias pareigas užimti. Studijų kokybės vertinimo centro projekto veiklų vykdytojo pareigybės aprašyme nėra nė vieno reikalavimo ir funkcijos, suponuojančio (-s) būtinybę priimti į minėtas pareigas tam tikros lyties atstovą. Visi specialieji reikalavimai nukreipti tik į darbuotojo kvalifikaciją.

Pareiškėjo teigimu, konkursų komisijos narių klausimai buvo neadekvatūs, tačiau asmuo nenurodė, kaip buvo išreikštas klausimų neadekvatumas. Analizuojant Centro pateiktų klausimų turinį, teigtina, kad jie suformuluoti siekiant objektyviai įvertinti asmens kritinį mąstymą, gebėjimą sparčiai ir atsakingai priimti sprendimą, komunikabilumą, gebėjimą darniai dirbti ir bendrauti, žinias, susijusias su aukštųjų mokyklų išorinio vertinimo sistema, ir panašiai.

Pareiškėjas skundėsi, kad buvo diskriminuojamas dėl savo įsitikinimų ir pažiūrų, nes pokalbių metu nurodė, jog sutinka su dr. Samalavičiaus pozicija dėl neoliberalizmo švietime, taip pat pasisakė dėl kai kurių įstatymų pataisų, aukštojo mokslo reformos.

Pabrėžtina, kad įsitikinimų sąvoka suvokiama labai įvairiai, tačiau teisinėje literatūroje įsitikinimai apibrėžiami kaip tam tikros pažiūros ir nuostatos, susiformavusios stebėjimo, pažinimo procese. Įsitikinimai gali būti politiniai, religiniai, ekonominiai, estetiniai, kultūriniai ir t. t. Jie atspindi tam tikros ideologijos, kultūros, dorovės, etikos ir moralės normų aplinkoje susiformavusias žmogaus pažiūras apie visuomeninio, valstybinio gyvenimo reiškinius ir pan.³ Pažiūros dažnai siejamos su įsitikinimais, nes iš esmės šios sąvokos yra beveik tapačios: pažiūros – įsitikinimai, pasaulėžiūra.

Nagrinėjamu atveju Pareiškėjas nurodė sutinkąs su tam tikro asmens išreikšta pozicija, todėl galimai jis ne pademonstravo savo pažiūras, o pareiškė nuomonę dėl aukštojo mokslo reformos. Nuomonė nėra tapatinama su pažiūromis ir įsitikinimais. Tačiau net ir tuo atveju, jei Pareiškėjo nuomonė būtų interpretuojama kaip pažiūros, tyrimo medžiagoje nėra įrodymų, patvirtinančių, kad komisija

kritiškai įvertino Pareiškėjo poziciją dėl aukštojo mokslo reformos, o išreikšta nuomonė galėjo būti nelaimėto konkurso priežastis.

Pareiškėjas skundėsi, kad pasisakymas, kai jis dėstė pažiūras, nebuvo konfrontuojantis, kad savo poziciją jis dėstė pozityviai nusiteikęs, tačiau jo geras nusiteikimas nebuvo įvertintas palankiai. Centras savo rašte paaiškino, kad Pareiškėjas demonstravo arogantišką laikyseną akademinio personalo ir mokslininkų atžvilgiu, jo kalba buvo netaisyklinga ir nedalykiška.

Vertinant tai, kas išdėstyta, teigtina, kad duomenų, patvirtinančių, jog Pareiškėjo nuomonė (pažiūros) lėmė sprendimą jo nepriimti į Centro Veiklų vykdytojo pareigas, nėra.

Pareiškėjas taip pat skundėsi, kad Centras diskriminavo jį dėl jo lytinės orientacijos, kurią jis pavišino 2006 metais, ir dėl to prarado darbą universitete; diskriminavo dėl religijos, tikėjimo, amžiaus, nes Centre dirba jauni darbuotojai, bei socialinės padėties, kadangi Pareiškėjas informavo komisiją, kad yra bedarbis. Skunde pažymima, kad Pareiškėjas komisijai galėjo būti žinomas iš spaudos, kuri yra plačiai nušvietusi bylinėjimosi su universitetu dėl diskriminacijos aplinkybes.

Centro administracijos teigimu (raštas), Pareiškėjas neprivalėjo pateikti ir neteikė informacijos apie savo amžių, religiją, įsitikinimus ir pažiūras, lytinę orientaciją ir socialinę padėtį. Ši informacija Centru nebuvo žinoma. Pareiškėjo asmens tapatybės nustatymui buvo prašoma pateikti asmens tapatybės dokumentą.

Rašte taip pat pažymėta, kad Centre dirba įvairaus amžiaus darbuotojai: nuo 24 iki 65 metų.

Atkreiptinas dėmesys, kad konkursų metu nebuvo pateikta nė vieno klausimo dėl Pareiškėjo amžiaus, religijos, tikėjimo, lytinės orientacijos ir socialinės padėties. Atsižvelgiant į tai, kad Pareiškėjas pateikė asmens tapatybės dokumentą, amžius komisijos nariams buvo žinomas, tačiau duomenų, kad ši aplinkybė turėjo įtakos komisijos sprendimui, nėra.

Aplinkybė, kad apie Pareiškėjo lytinę orientaciją buvo nemažai rašoma spaudoje, nesudaro pagrindo teigti, jog komisijos nariams ši aplinkybė buvo žinoma. Pareiškėjo teigimu, komisija turėjo informacijos ir apie jo išpažįstamą religiją, tačiau, Centro teigimu, ši informacija komisijai nebuvo žinoma, nes duomenų apie Pareiškėjo amžių, socialinę, lytinę orientaciją, religiją, tikėjimą, socialinę padėtį Komisijai pateikti nereikėjo. Tačiau net ir tuo atveju, jei komisijos nariams buvo žinoma Pareiškėjo lytinė orientacija, išpažįstama religija (tikėjimas), socialinė padėtis, įrodymų, kad komisijos nariai yra priešingai nusiteikę prieš tam tikros lytinės orientacijos asmenis arba asmenis, išpažįstančius tam tikrą religiją, nesurinkta. Minėtas aplinkybes patvirtina ir klausimų, kurie buvo užduodami

Pareiškėjui abiejų konkursų metu, pobūdis. Komisija nepateikė Pareiškėjui nė vieno klausimo, į kurį atsakant būtų tekę atskleisti Pareiškėjo išpažįstamą religiją, tikėjimą arba lytinę orientaciją.

Pagal Lygių galimybių įstatymo 2 str. 8 punktą, socialinė padėtis yra fizinio asmens įgytas išsilavinimas, kvalifikacija ar mokymasis ir studijos mokslo ir studijų institucijose, turima nuosavybė, gaunamos pajamos, teisės aktuose nustatytos valstybės paramos poreikis ir (arba) kiti su asmens finansine (ekonomine) padėtimi susiję veiksniai.

Skunde teigiama, kad socialinė padėtis galėjo būti viena iš priežasčių, sąlygojančių Pareiškėjo nepriėmimą į darbą, nes komisijos nariams buvo žinoma, kad jis yra bedarbis.

Veiklų vykdytojo pareigybės aprašymo specialiuosiuose reikalavimuose nėra nė vieno reikalavimo dėl tam tikros pretendento socialinės padėties arba reikalavimo – turėti darbą. Akivaizdu, kad ne visi asmenys, pretenduojantys į tam tikras pareigas, yra dirbantys. Daugeliu atveju darbo ieško būtent bedarbiai.

Pagal įrodymų pareigos paskirstymo tarp pareiškėjo ir skundžiamojo principą, pareiškėjas turi pateikti įrodymus, pagrindžiančius lygių galimybių pažeidimą, t. y. pareiškėjui yra nustatyta pareiga nurodyti pakankamai aplinkybių, kurios leistų preziumuoti, kad diskriminacijos faktas buvo. Pareiškėjas turi nurodyti faktus, kurie pagrįstų skirtingų sąlygų sudarymą, kurį pareiškėjas patyrė tiesiogiai arba kuris turėjo įtakos pareiškėjui netiesiogiai, dėl ko jo padėtis pablogėjo atsiradus atitinkamam draudžiamam diskriminavimo pagrindui. Taigi skundų dėl diskriminacijos tyrimo atvejais pareiškėjas privalo nurodyti aptartas *prima facie* aplinkybes.

Remiantis tyrimo metu surinkta medžiaga, teigtina, jog Pareiškėjas nepateikė duomenų, leidžiančių daryti prielaidą, kad jis buvo diskriminuojamas dviejų konkursų į Veiklų vykdytojo pareigas metu. Skunde išdėstyti pagrindai, kuriems esant, Pareiškėjo teigimu, jis buvo diskriminuojamas, nebuvo patvirtinti objektyviais įrodymais. Aplinkybės, kurios išdėstytos skunde, paremtos tikimybe, kad Pareiškėjas nebuvo priimtas į Veiklų vykdytojo pareigas ne dėl savo dalykinių savybių, o dėl lyties, amžiaus, socialinės padėties, įsitikinimų ir pažiūrų, lytinės orientacijos, religijos, tikėjimo.

Pareiškėjo teigimu, Centro darbuotojai vykdė jo atžvilgiu netiesioginį priekabiavimą, demonstravo išankstinį nusistatymą. Personalo specialistė neatėjo pasisveikinti, o kuomet Pareiškėjas atvyko į konkursą 2 minutes niekas neatėjo jo pasitikti; sekretoriatai jam liepė uždaryti duris ir eiti į kabinetą po vieną; kita darbuotoja nepalydėjo ir nepristatė Pareiškėjo komisijai, t. y. elgėsi su juo kaip su eiliniu klientu.

Pažymėtina, kad Lygių galimybių įstatyme numatyta darbdaviui pareiga užtikrinti, kad darbuotojas darbo vietoje nepatirtų priekabiavimo, tačiau nereglamentuojamas atvejis, kuomet priekabiavama prie asmens, ketinančio įsidarbinti, t. y. įstatyminis reglamentavimas neapima priekabiavimo įsidarbinimo metu draudimo. Atsižvelgiant į tai, kad Pareiškėjo ir Centro nesieja darbo santykiai, vertinant Centro atstovų veiksmus Lygių galimybių įstatymo 7 str. 7 punkto nuostata negali būti taikoma.

Remiantis tuo, kas išdėstyta, konstatuotina, kad Centras nepažeidė Lygių galimybių įstatymo 7 str. 1 punkto, kuriame nustatyta, kad, įgyvendindamas lygias galimybes, darbdavys, neatsižvelgdamas į lytį, rasę, tautybę, pilietybę, kalbą, kilmę, socialinę padėtį, tikėjimą, įsitikinimus ar pažiūras, amžių, lytinę orientaciją, negalią, etninę priklausomybę, religiją, privalo, priimdamas į darbą, į valstybės tarnybą, taikyti vienodus atrankos kriterijus ir sąlygas, išskyrus šio įstatymo 2 straipsnio 9 dalies 4 ir 7 punktuose nustatytus atvejus.

Vadovaudamasi Lygių galimybių įstatymo 16 str., 17 str. ir 29 str. 2 d. 5 p.,

Lygių galimybių kontrolierė

n u s p r e n d ž i a:

1. Pripažinti skundą nepagrįstu, nepasitvirtinus jame nurodytiems pažeidimams.
2. Su sprendimu supažindinti Pareiškėją, Centro vadovą.

Sprendimas gali būti skundžiamas Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka Lietuvos administracinių ginčų komisijai (Vilniaus g. 27, 01402 Vilnius) arba apygardos administraciniam teismui.

Seimo kontrolierė,
pavaduojanti lygių galimybių kontrolierių

Milda Vainiūtė